

Asia: VN/24190/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 12 ja 25 luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Julkisen sanan neuvoston yhtenä tehtävänä on puolustaa sananvapautta ja julkaisemisen vapautta, joten tämä lausunto keskittyy informaatiovaikuttamista koskevaan osaan rikoslakiluonnoksessa.

Esitysluonnoksessa pohditaan monipuolisesti sananvapauden merkitystä ja sen rajoittamisen edellytyksiä. Esityksessä myös arvellaan paikoin, ettei uudistuksella pystyttäisi välttämättä suurestikaan rajoittamaan informaatiovaikuttamista, koska suuri osa Suomeen kohdistuvasta informaatiovaikuttamisesta voi tapahtua Suomen lainkäyttöpiirin ulkopuolella ja tekoälyavusteisesti.

Esitysluonnoksessa ei kaikesta pohdinnasta huolimatta onnistuta ehkäisemään sitä vaaraa, että tulkinnanvaraisuutta sisältävällä kriminalisoinnilla käytännössä vaiennetaan hyväksyttävää yhteiskunnallista keskustelua sananvapauden ydinalueisiin kuuluvissa aiheissa useammin kuin torjutaan vakavaa rikollisuutta. "Totuudenvastainen tieto" on tulkinnanvarainen käsite. Tätä ei riitä korjaamaan se esityksen ajatus, että kyseeseen tulisivat vain tilanteet, joissa todenperäisyys on selvästi todennettavissa.

Rangaistavuuden yhtenä lisäedellytyksenä oleva "toiminta vieraan vallan lukuun" toki rajaa kriminalisoinnin käyttöalaa merkittävästi, mutta silti jää riski siitä, että lainsäädäntöä voitaisiin käyttää hiljentämis- ja pelottelutarkoituksessa vääränlaisten näkemysten vaientamiseen vaikkapa pandemiatilanteissa..

Esitysluonnoksessakin todetaan: "Yhteiskunnallisessa keskustelussa faktapohjaisen tiedon ja mielipiteen välinen ero ei ole aina selkeä: arvoihin perustuvia ilmaisuja saatetaan esittää faktapohjaisena tietona ja mielipide saattaa perustua faktapohjaiseen tietoon ja toisaalta faktapohjaista tietoa saatetaan tulkita omien arvojen ja vanhan tiedon pohjalta." Kuitenkin myöhemmin esitysluonnoksessa annetaan esimerkki tapauksesta, joka voisi täyttää rikoksen tunnusmerkistön, jos myös muut tunnusmerkistön edellytyksen täyttyvät: "Totuudenvastainen tieto kuten esimerkiksi väite, jonka mukaan Suomen maanpuolustus tai rajavartio on heikompi kuin mitä

se todellisuudessa on ja jonka leviäminen altistaa Suomen ulkoiselle hyökkäykselle." Esimerkki on hyvä osoitus siitä, kuinka kaltevalle pinnalle kriminalisointi voisi johtaa.

Toivottavasti löytyy parempia tapoja suojata esitysluonnoksessa mainittuja tärkeitä oikeushyveitä kuin nyt ehdotettu informaatiovaikuttamisen kriminalisointi. Jos kriminalisointi kuitenkin toteutetaan, esitysluonnoksessa nyt olevat riskit rikoslain käyttämisestä yhteiskunnallisen keskustelun vaientamiseen on jatkovalmistelussa torjuttava.

Hyvönen Eero
Julkisen sanan neuvosto